

OKUMA ANLAMAININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE CLOZE (BOŞLUK DOLDURMA/TAMAMLAMA) VE MAZE (LABİRENT)TEKNİKLERİNİN KULLANIMI

Aydın ALEGÖZ
aydinalegoz@izmirdisleksi.com

CLOZE (BOŞLUK DOLDURMA/TAMAMLAMA) TEKNİĞİ

Okuduğunu anlama, başarılı okumanın en önemli göstergelerinden biridir.

Anlam düzeyinin ölçümünde son yıllarda etkili olarak kullanılmaya başlanan cloze Tekniği (Boşluk doldurma ya da boşluk tamamlama), paragrafın içindeki boş bırakılan kısımları doldurmayı esas alan soru tipidir. Cloze tekniği beceriyi ölçen en mantıklı soru tipi olmakla birlikte gramer ve okuma bilgisini ölçebilen etkili bir soru tekniğidir. Temel varsayım olarak öğrenciye sunulan bir metni anladığında benzer olarak verilen başka metinlerdeki boşluklara da gelmesi gereken uygun kelime ya da benzerini doğru biçimde tahmin etmesine dayanır. Ayrıca kelime ezberletmek ve öğretmek için de kullanılabilir en iyi yollardan biridir.

Tüm sınıf düzeyleri için uygun olan bu teknik öğrencilerin metinle etkileşimlerini ve bağlamsal ipuçlarını kullanarak parça üzerine odaklanmalarını sağlar. Düşünme stratejilerini genişletmekle birlikte, boşluğa gelecek kelimeyi tahmin etmede başarılı oldukça kendilerine olan güvenleri de artarak okuma, anlama ve kelime farkındalık becerileri gelişmektedir.

Cloze tekniği (Boşluk tamamlama tekniği);

- yazılı materyalin okunabilirliğini,
- bireyin belirli bir metin üzerindeki okuma düzeyini,
- bireyin özel bir alan veya konu üzerindeki kelime bilgisini,
- bireyin dil yeteneğini,
- bireyin genel anlama düzeyini belirlemede kullanılır.

Cloze tekniği nasıl uygulayabiliriz? Eğer bir okuma parçasında 50 kelimeyi sildiyseniz, cloze tekniğini değerlendirme prosedürü oldukça kolaydır. Yapmanız gereken tek şey doğru olarak yazılan kelimelerin sayısını ikiyle çarpıp önüne yüzde sembolünü eklemektir.

Eğer parça içersinde sildiğiniz kelime sayısı ellinin üzerinde ise, bu sefer doğru olarak yazılan kelime sayısını toplam olarak sildiğimiz kelime sayısına böler ve çıkan sayıyı da yüz ile

çarparsak yine sonucu bulabiliriz. Örneğin uzun bir metinde 60 kelime sildiyseniz bunu şu şekilde formülize edebiliriz

$$\frac{\text{doğru sayısı}}{\text{silinen kelime sayısı}} \times 100 \% \quad \frac{40}{60} \times 100 \% = (40 \div 60) \times 100 \% \\ = \%67 \text{ (sayı ondalıklı çıkarsa bunu tam sayıya yuvarlayabilirsiniz)}$$

Bu seviye, öğrencinin okuma anlamasının geliştirilmesi için Cloze tekniğinde okuma üç düzeyde değerlendirilir. Bağımsız düzey, öğretimsel düzey ve zorlanma düzeyi.

Sadece form olarak doğru kelimelerin doğru cevap olarak kabul edildiği ve her 5. kelimenin silindiği geleneksel bir cloze testinde, %57 ve üzerindeki puanlar öğrencinin bağımsız bir seviyede olduğunu göstermektedir. Öğrenci herhangi bir yardım almadan kendi başına verilen metni okuyabilir ve anlayabilir.

% 44-57 arasındaki puanlar öğretimsel düzeyi göstermekle birlikte öğrencinin eğitsel bir destek alabileceği seviyeyi gösterir.

% 43'ün altındaki alınan puanlar ise zorlanma düzeyini gösteriyor olup, metnin anlaşılmadığını göstermektedir.

Bu teknik uygularken metinle ilgili boşlukların hazırlanmasında belirli bir sistematığın takip edilmesi gereklidir. Geleneksel cloze tekniğinde Her beş sözcükten birinin çıkartılarak hazırlanabileceği gibi bazı farklı varsayımlar da kullanılabilir. Örneğin, beşinci ya da onuncu kelimeyi silmek yerine, parçada geçen isimler ya da bütün fiiller silinebilir. Ya da parçada geçen işlevsel (yer-yön bildiren sıfatlar, zarflar vb. gibi) kelimeler silinerek de hazırlanabilir. Örneğin:

*bugün _____ yürüdüm ama _____ yorulmadım. (çok / fazla) Bu örnekte öğrencilerden boşluklara uygun zarfları yerleştirmelerini isteriz.

*çocuklar _____ girer misiniz? _____ çıkamıyoruz. (içeri / dışarı) Bu cümle de ise biraz daha zorlaştırarak öğrencilerden "yön zarflarını" bulup koymalarını isteyebiliriz.

Yukarıda ki örnekte dikkat edilmesi gereken kelimelerin alacağı eklerdir. Eğer yönelme, bulunma, ayrılma hâl ekleri getirilirse dolaylı tümleç olur. Hâliyle isim olarak kullanılmış olur. Bu nedenle bu tür etkinlikleri hazırlarken ne istediğimizi öğrenciye çok iyi açıklamamız gerektiğininde unutmayın.

Bir diğer cloze tekniği örneği de paragraftaki anahtar kelimeleri silmek olabilir. Bu teknik öğrencinin özel bir bilgiyi öğrenip öğrenemediğini belirlemek için kullanılabilir. Örneğin;

*Yer tanımlayan bir sözcüğü bilmesini istediğimizde
Çocuk kimseye bir şey demeden _____ çıktı. (dışarıya)
Dün _____ bir deney yaptık. (sınıfta)

*Zaman tanımlayan bir sözcüğü bulmasını istediğimizde
Yağmur _____ kadar yağdı. (sabaha)
Ankara'dan otobüsle _____ gelecekmiş. (yarın)

*Kişi tanımlayan bir sözcüğü bulmasını istediğimizde
_____ annesini çağırırdı. (çocuk)
zil çaldığında _____ tenefüse çıkmamış. (öğrenciler)

*Yapılması istenen eylemi tanımlayan bir sözcüğü bulmasını istediğimizde
Yarın daha erken _____. (gel)
Çabuk bana hangi okula gittiğini _____. (söyle)

Cloze tekniği bir diğer kullanım biçimi de öğrencilere yarım kalmış kelimeleri tamamlayacakları bir paragraf sunularak ta yapılabilir. örneğin;

* Hoca, çocukların ısrarına d _____. Şöyle bir çevresine bakmış. (dayanamamış)
* Küfeden bir salkım üzüm al _____ birer birer çocuklara dağıtmaya başlamış. (almış)

Bir diğer cloze çeşidi de pasajdaki herinci sözcüğün silinerek, aşağıda verilen kelime listesinden bırakılan boşluğa en uygun sözcüğü bularak ve yerleştirilerek oluşturulabilir.

Örnek metin:

Komşusu Nasrettin Hoca'nın evinde kırk yıllık sirke olduğunu öğrenmiş. Komşusu Hoca'ya:

—Sen de kırk _____ sirke var mı? Bana kırk yıllık _____ lazım, demiş.

Nasrettin Hoca' da _____ :

—Evimde kırk yıllık sirke _____. Fakat o sirkeyi sana veremem, _____ .

Hoca'nın bu sözlerinden bir şey _____ komşusu:

—Çok gerekli olmasa sizden sirke _____. İhtiyacım olan sirkeyi versen _____

kaybedersin, demiş.

Hoca' da:

—Sirkeyi, her _____ verseydim kırk yıllık sirke _____ mıydı, demiş.

Cevaplar: 1. isteyene 2. demiş 3. kalır 4. komşusuna 5. ne 6.yıllık 7. var
8. anlamayan 9. istemezdim 10. sirke

MAZE (LABİRENT) TEKNİĞİ

Bu uygulama cloze tekniğine nazaran daha kolay uygulanabilecek bir tekniktir. Bu uygulamada 5. kelimeyi cloze tekniğindeki gibi silmek yerine parantez içersine 3 kelime yazılarak oluşturulur. Öğrenciden kendisine çağrışım yapan kelimeyi, verilen üç kelime içersinden seçerek işaretlemesi istenir.

Bu teknikte de puanlama tıpkı cloze tekniğinde olduğu gibi yapılmaktadır. Bu değerlendirmede sadece doğru olan kelimelerin sayılması ve parçadaki her beşinci kelimenin si-linmesidir. Bu seviyeler testi tasarlarırken belirleyici olacak şekilde belirlenir. Başka bir deyişle öğrencinin eğitimi için kullanılacak metinle ne kadar uyduştüğünü (seviye olarak) gösterir.

Örnek metin:

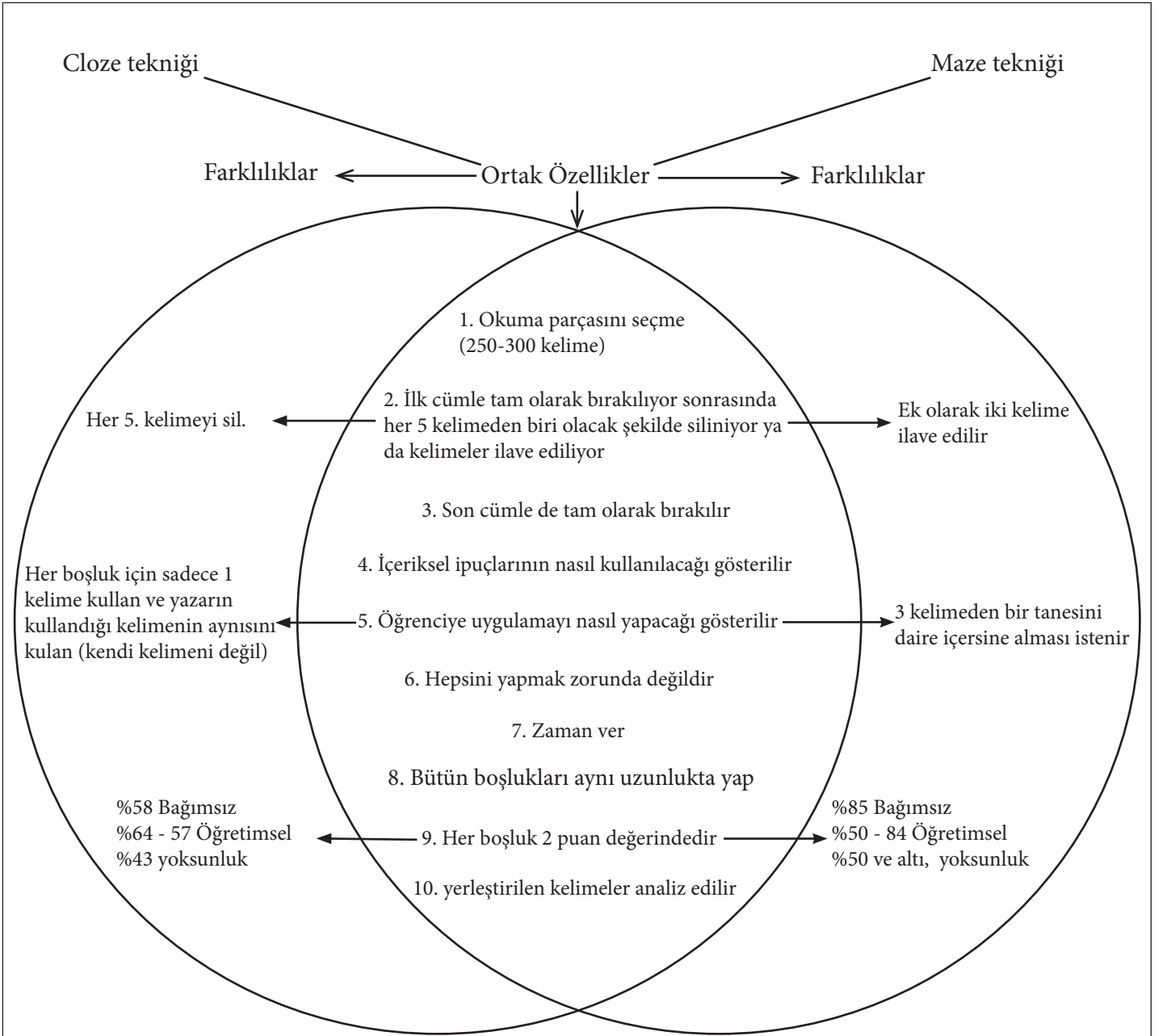
KUTUPLARDA YAŞAM

Kutuplarda yaşamlarını sürdürebilen hayvanlar olduğunu biliyoruz. Bu canlıların hepsi de _____ (akşam-kış-öğlen) uykusuna yatmaz. Fiziksel yapıları _____ (sıcağa-rüzgarlara-soğuga) karşı dayanıklılık gösterir. Kutuplarda _____ (yaşayan-güneşlenen-eğlenen) deniz aslanları vücutlarında bulunan koruyucu _____ (zırh-kas-yağ) tabakası sayesinde yaşamlarını devam _____ (görürler- bırakırlar-ettirirler). Derisinin altındaki yağ tabakası _____ (sayesinde-baskısı-akışı) vücut ısısı korunur. Kutuplardaki _____ (kediler-insanlar-atlar), ısınmak ve aydınlanmak için _____ (penguenlerin-deniz aslanlarının-balinaların) yağından; su geçirmez elbiseler _____ (için-üzerinde-ise) de derisinden yararlanırlar. Su samuru da _____ (kendisini-eşini-annesini) soğuktan koruyabilen bir canlıdır. _____ (Sert-Kalın-İnce) ve kadife gibi olan _____ (paltosu-kürkü-çorabı) sayesinde soğuktan korunmaktadır. Aynı _____ (zamanda-ortamda-arabada) suyu geçirmeyen bir kürkü _____ (yoktur-vardır-yenir). Su samuru kürkü için _____ (sevildiğinden-avlandığundan-yetştirildiğinden) dolayı nesli tükenmek üzeredir.

Maze (labirent) tekniği de tıpkı cloze tekniğinde olduğu gibi farklı varyasyonlarda çoğaltılabilir. Bu tamamı ile öğreticinin öğrencide gördüğü eksiklik ile neyi öğretmek ya da pekiştirmek istediği ile ilgilidir.

Maze tekniğinde okuma seviyesi %85 ve üstü Bağımsız olarak değerlendirilirken, %50 - 84 arası alınan puan öğretimsel düzeyi vermekle birlikte, öğrenci ile çalışmak gerektiğini göstermektedir. %50 ve altı ise, yoksunluk düzeyini göstermektedir.

Gerek cloze tekniği gerekse maze tekniği birbiri ile pek çok konuda örtüşmektedir. Farklılıkları ile benzerliklerini aşağıda gördüğünüz diagramda daha net görüp inceleyebilirsiniz.

Kaynak: Reading Diagnosis and Improvement s:235

KAYNAKLAR:

Optiz, Michael F. (2007). Reading Diagnosis And Improvement. Boston: Pearson.

Akyol, H. (2014). OKUMAYI DEĞERLENDİRME. Ankara: Pegem Akademi.

Sarı, H. (Ed.). (2012). Öğrenme Güçlüğü Olan Bireyler ve Eğitimleri. Ankara: Nobel

Dağ, N. (2010, Kasım). Okuma Güçlüğüünün Giderilmesinde 3P Metodu ile Boşluk Tamamlama (Cloze) Tekniğinin Kullanımı Üzerine Bir Çalışma? Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 1, 63-74.